

Daugelis Europos valstybių paskelbė geresnius, negu tikėtasi, trečio ketvirčio BVP rezultatus, tačiau ketvirtą ketvirtį dėl prastėjančios epidemiologinės situacijos ekonomikos kryptis ir vėl pasikeitė. Ne išimtis ir Lietuva, kurios ekonomika ketvirtą ketvirtį vėl smuks, palyginti su trečiu ketvirčiu. Prognozuojame, kad paskutinį šių metų ketvirtį BVP bus maždaug 3,6 proc. mažesnis negu prieš metus. Tiesa, toks metinis nuosmukis turėtų būti kuklesnis negu buvo antrą ketvirtį.

Esant tokioms prielaidoms, šių metų BVP būtų 1,5 proc. mažesnis negu praėjusių metų – tai 0,2 proc. punkto mažesnis prognozuojamas rodiklis, negu buvo pateikta rugpjūtį. Kitų metų Lietuvos BVP augimo 3 proc. prognozę paliekame nepakeistą, tačiau pageriname 2022 metų prognozę iki 3,3 procento. Šias ir kitas SEB grupės ekonomistų išvalgas galite rasti antradienį paskelbtuose leidiniuose „Nordic Outlook“ ir „Lietuvos ekonomikos apžvalga“.

Paskelbus pirmą karantiną Lietuvoje, į galimą COVID-19 pandemijos įtaką šalies ekonomikai žvelgėme labai atsargiai, bet šalies ūkis atsilaikė daug geriau, negu baiminomės. Dabar, prasidėjus antrajam karantinui, atrodo, yra nemažai požymių, rodančių, kad bent artimiausiomis savaitėmis pandemijos įtaka ekonomikai turėtų būti gerokai mažesnė negu pavasarį. Ribojimai verslui ir gyventojams yra švelnesni, dauguma mūsų esame jiems labiau pasiruošę. Tačiau nedingsta nerimas, kad realybė gali ir vėl nustebinti, tik šįkart priešingai negu pavasarį – neigiamai. Ši krizė yra epidemiologinė. Ekonomika turės taikytis prie tų reikalavimų, kurie būtini norint sumažinti žmonių netektis, kol neturime oficialios vakcinos. Karantinas Lietuvoje veikiausiai tęsis ilgiau negu tris savaites, o griežtesnių ribojimų tikimybė yra gana didelė. Gali būti, kad paskutinį metų ketvirtį Lietuva jau nebebus mažiausią BVP nuosmukį Europos Sąjungos šalyse patyrusi valstybė – į šią poziciją rimtų kėslų turi Švedija.

Darbo rinkoje keletą mėnesių vėl ūgtels darbuotojų, kuriems paskelbta prastova, skaičius

Pirmas 2020 metų paskutinio ketvirčio mėnuo jau praėjo ir, nepaisant kai kuriose savivaldybėse spalį taikytų ribojimų, jis buvo neblogas. SEB banko duomenys rodo, kad spalį pagal metinį gyventojų atsiskaitymų kortelėmis augimą buvo panašus į rugsėjį. Prekyba toliau klestėjo, sumažėjo tik atsiskaitymų už maitinimo ir apgyvendinimo paslaugas. Situacija smarkiai pasikeitė lapkričio 7 dieną, kai Lietuvoje įvestas nacionalinis karantinas, tačiau bent kol kas ribojimai karantino metu yra švelnesni negu kovą ar balandį.

Galima priminti, kad kovą ir balandį daugiausiai darbuotojų neteko prekybos įmonės, kurios

daugiausiai skelbė ir prastovų. Dabar šis sektorius gali dirbti, tik, suprantama, apyvarta bus kuklesnė smarkiai kritus pirkėjų srautui. Kita vertus, verslas daug labiau prisitaikė parduoti prekes internetu. Kovą ir balandį nemažai traukėsi pramonės ir transporto sektoriaus įmonės, bet ir spalį, ir lapkričio pradžia kol kas neprimena pavasario nuotaikų. Žinoma, iššūkių yra ir bus – kaip organizuoti gamybą, kai vis daugiau darbuotojų užsikrečia COVID-19, ar kaip pritraukti vairuotojų iš Baltarusijos ir Ukrainos.

Akivaizdu, kad sunkiausia ir vėl apgyvendinimo ir maitinimo bei meno, kultūros ir poilsio organizavimo įmonėms. Jose dirba beveik 70 tūkst. darbuotojų. Nemažai daliai šio sektoriaus darbuotojų artimiausiu metu bus paskelbta prastova, todėl lapkritį ir gruodį darbuotojų, kuriems paskelbta prastova, skaičius gali pasiekti ir 50 tūkst., tačiau tai vis vien būtų gerokai mažesni skaičiai negu balandį. Prognozuojame, kad paskutinį metų ketvirtį nedarbas, kurį apskaičiuoja Statistikos departamentas, ketvirtą ketvirtį bus 9,8 proc., o sparčiau pradės mažėti metų viduryje – vidutinis metų nedarbas sieks 8,3 procento.

Kitąmet vidutinis darbo užmokestis šalyje augs lėčiau

„Sodros“ duomenys rodo, kad trečią ketvirtį algų augimas sugrįžo į lygmenį, buvusį prieš pandemiją. Žinoma, ketvirtą ketvirtį algos augs lėčiau, tačiau panašu, kad vėl labiausiai kentės mažesnes pajamas gaunantys asmenys. Nors ketvirtas ketvirtis kiek silpnesnis, šiemet vidutinis darbo užmokestis prieš mokesčius padidės 7 procentais. Prognozuojame, kad kitąmet vidutinis darbo užmokestis šalyje augs lėčiau negu šiemet – 4,5 procento. Tam didžiausią įtaką turės mažiau augsianti minimali mėnesio alga (didėja tikimybė, kad ji gali būti ir nekeičiama) ir lėčiau didėsiantis valstybės sektoriuje dirbančių asmenų darbo užmokestis.

Infliacija Lietuvoje šiemet nebuvo dėmesio centre. Dėl kritusių energetinių prekių (degalų, gamtinių dujų, elektros, malkų) kainų metinė infliacija spalį buvo 0,5 procento. Tačiau, neįtraukus energetikos prekių, infliacija šalyje beveik nesumažėjo ir trečią ketvirtį siekė 3 procentus. Prognozuojame, kad kitąmet vidutinė metinė infliacija, apskaičiuota pagal suderintą vartotojų kainų indeksą, bus 2 proc., arba 0,9 proc. punkto didesnė negu šiemet. Darome prielaidą, kad energetiniai ištekliai kitąmet nebus pigesni negu šiemet. Be to, rugsėjį ir spalį brango grūdinės kultūros, todėl netrukus gali didėti ir mažmeninės iš grūdų ir miltų gaminamų prekių kainos. Paslaugų kainos dėl prognozuojamo šiek tiek lėtesnio darbo užmokesčio augimo didės truputį lėčiau.

Kitąmet investicijų turėtų būti daugiau

Kitų metų ekonomikos augimo tempas labai priklausys ir nuo investicijų šalyje lygio. Įmonės

gana atsargiai žvelgia į kitus metus, todėl daug vilčių yra sudėta į valstybės investicijas. Prognozuojame, kad šiemet jos mažės 7,3 proc., o 2021 metais augs 5,5 procento.

Prasidėjus karantinui, nuo pandemijos nuostolių kenčiantis verslas vėl kreipiasi pagalbos į valstybę. Šalies valdžios sukauptos finansinės atsargos antrajai pandemijos bangai yra didelės. Rugsėjo pabaigoje šalies ižde ir komerciniuose bankuose valdžia laikė 8,4 mlrd. eurų indėlių ir, net atsižvelgiant į milijardą, atidėtą kitų metų pradžioje euroobligacijų emisijai refinansuoti, tai yra tikrai daug. Panašu, kad šįkart valdžios parama bus tikslingesnė negu per pirmąją pandemijos bangą. Pirmiausia dėl to, kad veikiausiai nebus kartojami tam tikri sprendimai, padaryti pavasarį dėl skubėjimo ir baiminantis juodo scenarijaus. Antra, priešingai negu pavasarį, ant nosies nekabo jokie rinkimai.

Norėtusi, kad šįkart valdžia nustatytų lankstesnį kiekvienos pagalbos priemonės pabaigos terminą, kad būtų lengviau nutraukti pagalbos priemonę, jeigu ekonominė padėtis gerėtų sparčiau, negu tikėtasi. Antra, labai pasiteisina tos priemonės, kurios susietos su sumokėtu mokesčių dydžiu – taip skatinama lįsti iš šešėlio. Trečia, reikėtų vengti tokių priemonių, kurios laikomos trumpalaikėmis, bet vėliau jas atšaukti labai sudėtinga dėl gyventojų ar verslo pasipriešinimo – pavyzdžiui, laikinai sumažinus tam tikro mokesčio tarifą, vėliau jį grąžinti atgal yra be galo sunku. Geriau skirti tikslines subsidijas nukentėjusiems gyventojams ar verslui, nes tada ir tikslinius gavėjus pasiekianti parama gali būti didesnė.

Pabloginta 2021, bet pagerinta 2022 metų euro zonos augimo prognozė

SEB grupės ekonomistai atsargiau vertina ateinančių metų pirmo ketvirčio euro zonos ekonomikos padėtį dėl didėjančios tikimybės, kad kitų metų pradžioje epidemiologinė situacija daugelyje šalių bus tokia, jog liks nemažai ribojimų verslui. Todėl spartesnio atsigavimo data nukeliama truputį į priekį. Darome prielaidą, kad jau kitų metų antrą ketvirtį vakcina nuo COVID-19 galės naudotis medicinos sektoriaus darbuotojai ir į didelės rizikos grupę patenkantys asmenys. Remdamiesi tokiais prielaidomis prognozuojame, kad po smukimo 7,6 proc. šiais metais kitąmet euro zonos ekonomika augs 4 proc., o 2022 metais – 4,3 procento.

2020 metų lapkričio mėnesio pasaulio ekonomikos apžvalgą „Nordic Outlook“ galite rasti [čia](#).

Leidinį „Lietuvos makroekonomikos apžvalga“ galite rasti [čia](#).

Gali būti aktualus [refinansavimas](#)

